

Załącznik do Uchwały Nr 15/216/19/VI
Zarządu Województwa Warmińsko-
Mazurskiego z dnia 25 marca 2019 r.

Zasady Instytucji Zarządzającej w zakresie zarządzania ryzykiem oraz wprowadzenia skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

z dnia 25 marca 2019 r.

SPIS TREŚCI

Podstawy prawne przeciwdziałania nadużyciom finansowym	3
Wykaz skrótów	6
Słownik pojęć	8
Rozdział 1 Zakres i cel Zasad	10
Rozdział 2 Zarządzanie ryzykiem.....	10
Rozdział 3 Środki mające na celu zwalczanie nadużyć finansowych	11
3.1 Zapobieganie	11
3.1.1 Kultura etyczna.....	12
3.1.2 System zarządzania i kontroli	13
3.1.3 Identyfikacja stanowisk wrażliwych.....	14
3.1.4 Przeciwdziałanie przypadkom konfliktu interesów	14
3.1.5 System kontroli wewnętrznej	16
3.1.6 Kontrola systemowa	16
3.1.7 Powszechne informowanie o kontrolach projektów	17
3.1.8 Szkolenia i podnoszenie świadomości w zakresie zwalczania nadużyć finansowych.....	17
3.2 Wykrywanie i zgłaszanie zidentyfikowanych nadużyć finansowych	18
3.3 Raportowanie i korygowanie	21
Rozdział 4 Ocena ryzyk nadużyć finansowych.....	21
4.1 Zespół ds. oceny ryzyk	22
4.2 Metodyka przeprowadzenia oceny	24
Załączniki:.....	25
Załącznik nr 1 Rejestr zidentyfikowanych ryzyk nadużyć finansowych.....	25
Załącznik nr 2 Kodeks etycznego postępowania Pracowników wdrażających Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.....	26
Załącznik nr 3 Instrukcja Korzystania z narzędzia oceny ryzyk	29

Podstawy prawne przeciwdziałania nadużyciom finansowym

Akty prawa UE

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE. L 347 z 20.12.2013 r., str. 320 ze zm.), zwane dalej **rozporządzeniem ogólnym**.
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 2018/1046 z dnia 18.07.2018 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1296/2013, (UE) nr 1301/2013, (UE) 1304/2013, (UE) nr 1309/2013, (UE) 1316/2013, (UE) nr 223/2014 i (UE) nr 283/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE, a także uchylające rozporządzenie (UE, Euratom) nr 996/2012 (Dz. Urz. UE L 193/1 z 30.07.2018 r., str. 1.), zwane dalej **rozporządzeniem finansowym**.
3. Konwencja o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich, sporządzona w Brukseli dnia 26 lipca 1995 r., Protokół do Konwencji o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich z dnia 26 lipca 1995 r., sporządzony w Dublinie dnia 27 września 1996 r., Protokół w sprawie interpretacji w trybie orzeczenia wstępnego przez Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich Konwencji o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich z dnia 26 lipca 1995 r., sporządzony w Brukseli dnia 29 listopada 1996 r., oraz Drugi Protokół do Konwencji o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich z dnia 26 lipca 1995 r., sporządzony w Brukseli dnia 19 czerwca 1997 r. (Dz. U z 2009 r. Nr 208 poz. 1603), zwane dalej **konwencją**.
4. Decyzja Komisji z dnia 28 kwietnia 1999 r. ustanawiająca Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) (Dz. Urz. UE L 136 z 31.05.1999 r., str. 20 ze zm.), zwane dalej **decyzją**.
5. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz. Urz. UE L 248 z 18.09.2013r., str. 1), zwane dalej **rozporządzeniem OLAF**.

6. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE (Dz. Urz. UE L 94 z 28.03.2014 r., str. 65 ze zm.), zwane dalej **dyrektywą**.

Akty prawa krajowego

1. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2018 r., poz. 1431 ze zm.), zwana dalej **ustawą wdrożeniową**.
2. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 2077 ze zm.), zwana dalej **ustawą o finansach publicznych**.
3. Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz.U. z 2018 r., poz. 2104 ze zm.).
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r., poz. 1600 ze zm.) zwana dalej **kk**.
5. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2018 r., poz. 1987 ze zm.) zwana dalej **kpk**.
6. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1986 ze zm.) zwana dalej **Pzp**.
7. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 stycznia 2018 r. w sprawie rejestru podmiotów wykluczonych z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich (Dz.U. z 2018 r., poz. 307 ze zm.) zwane dalej **rozporządzeniem w sprawie wykluczenia**.

Wytyczne

1. Wytyczne Komisji Europejskiej dla państw członkowskich i instytucji wdrażających programy Ocena ryzyka nadużyć finansowych oraz skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych z 16 czerwca 2014 r. (EGESIF_14-0021-00-16/06/2014 ze zm.), zwane dalej **Wytycznymi KE**.
2. Wytyczne Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie procesu desygnacji na lata 2014-2020 z 19 kwietnia 2018 r. (MR/2014-2020/4(02)), zwanymi dalej **Wytycznymi MliR w zakresie desygnacji**.
3. Wytyczne Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 z 3 marca 2018 r. (MR/2014-2020/17(02)), zwane dalej **Wytycznymi MliR w zakresie kontroli**.
4. Wytyczne Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie sposobu korygowania i odzyskiwania nieprawidłowych wydatków oraz zgłaszania nieprawidłowości w ramach programów operacyjnych polityki spójności na lata 2014-2020 z 3 grudnia 2018 r. (MliR/2014-2020/22(02)), zwane dalej **Wytycznymi MliR w zakresie odzyskiwania nieprawidłowych wydatków**.

Procedury

1. Realizacja obowiązku informowania KE o nieprawidłowościach stwierdzonych w ramach wykorzystania funduszy UE opracowana przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Zwalczania Nieprawidłowości Finansowych na Szkodę Rzeczypospolitej Polskiej lub Unii Europejskiej.

Wykaz skrótów

CST	Centralny System Teleinformatyczny, o którym mowa w rozdziale 16 ustawy wdrożeniowej, składający się z następujących elementów: SL 2014 - aplikacja główna, SZT – system zarządzania tożsamością, SRHD - aplikacja raportująca centralny system teleinformatyczny, LS2014-PT - aplikacja wspierająca obsługę pomocy technicznej
ETO	Europejski Trybunał Obrachunkowy
IA	Instytucja Audytowa
IMS	Irregularity Management System, system informatyczny uruchomiony i administrowany przez Komisję Europejską, za pomocą którego informacje o nieprawidłowościach przekazywane są przez państwa członkowskie do KE
IP	Instytucja Pośrednicząca Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
IZ	Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, tj. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego
K	Departament Kontroli w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
KE	Komisja Europejska
LSI MAK2	Lokalny System Informatyczny zapewniający obsługę procesów związanych z wnioskowaniem o dofinansowanie
MliR	Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
OLAF	Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych
Organy ścigania	w szczególności: Policja, Prokuratura, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne
RIO	Regionalna Izba Obrachunkowa

RPO WiM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
UE	Unia Europejska
UOKiK	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
UZP	Urząd Zamówień Publicznych
Zespół ds. oceny ryzyk	Zespół ds. oceny ryzyk nadużyć finansowych, związanych z wdrażaniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

Słownik pojęć:

1. **Beneficjent**, to podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 1 ustawy wdrożeniowej.
2. **Konflikt interesów**, zgodnie z art. 61 ust. 3 rozporządzenia finansowego *konflikt interesów istnieje wówczas, gdy bezstronne i obiektywne pełnienie funkcji podmiotu upoważnionego do działań finansowych lub innej osoby, o których mowa w ust. 1, jest zagrożone z uwagi na względy rodzinne, emocjonalne, sympatie polityczne lub związki z jakimkolwiek krajem, interes gospodarczy lub jakiekolwiek inne bezpośrednie lub pośrednie interesy osobiste.*
Natomiast, zgodnie z art. 24 dyrektywy, konflikt interesów obejmuje co najmniej każdą sytuację, w której członkowie personelu instytucji zamawiającej lub dostawcy usług w zakresie obsługi zamówień działającego w imieniu instytucji zamawiającej biorący udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia lub mogący wpłynąć na wynik tego postępowania mają, bezpośrednio lub pośrednio, interes finansowy, ekonomiczny lub inny interes osobisty, który postrzegać można jako zagrażający ich bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia.
3. **Korupcja**, zgodnie z art. 1 ust. 3a ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, oznacza czyn:
 - a) polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji,
 - b) polegający na żądaniu lub przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną bezpośrednio, lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji,
 - c) popełniany w toku działalności gospodarczej, obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu, bezpośrednio lub pośrednio, osobie kierującej jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującej w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub na rzecz jakiejkolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie,
 - d) popełniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na żądaniu lub przyjmowaniu, bezpośrednio lub pośrednio, przez osobę kierującą jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści dla niej

samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie.

Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjmuje się, że korupcja stanowi szczególny rodzaj nadużycia finansowego.

4. **Nieprawidłowość**, w rozumieniu art. 2 pkt 36 rozporządzenia ogólnego, oznacza *każde naruszenie prawa unijnego lub prawa krajowego, dotyczącego stosowania prawa unijnego, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego zaangażowanego we wdrażanie EFSI, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie budżetu Unii nieuzasadnionym wydatkiem.*
5. **Nieprawidłowość systemowa**, w rozumieniu art. 2 pkt 38 rozporządzenia ogólnego, oznacza *każdą nieprawidłowość, która może mieć charakter powtarzalny o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia w podobnych rodzajach operacji, będącą konsekwencją istnienia poważnych defektów w skutecznym funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli, w tym polegającą na niewprowadzeniu odpowiednich procedur zgodnie z niniejszym rozporządzeniem oraz przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy.*
6. **Nadużycie finansowe**, w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. a Konwencji sporządzonej na mocy art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich, polega na:
 - a) *w odniesieniu do wydatków, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:*
 - *wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez, Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu,*
 - *nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,*
 - *niewłaściwego wykorzystania takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane,*
 - b) *w odniesieniu do przychodów, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:*
 - *wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu bezprawne zmniejszenie środków budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez/lub w imieniu Wspólnot Europejskich,*
 - *nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,*
 - *niewłaściwego wykorzystania korzyści uzyskanej zgodnie z prawem, w tym samym celu.*
7. **Wnioskodawca** - podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 28 ustawy wdrożeniowej.

Rozdział 1 Zakres i cel Zasad

Nadużycia finansowe to wyjątkowo groźne zjawisko, które może pojawiać się w związku z realizacją programów operacyjnych. Wpływa ono negatywnie na wizerunek instytucji uczestniczących w tym procesie oraz osób nimi kierujących. Wzbudza również brak zaufania społeczeństwa do organów i instytucji publicznych. Proceder łamania ogólnie przyjętych norm prawnych i etycznych działa na szkodę budżetu UE, zagrażając w ten sposób własności publicznej i powstrzymując rozwój gospodarczy kraju.

Dlatego też, zgodnie z art. 63 ust. 2 lit. c rozporządzenia finansowego, IZ podejmuje wszelkie niezbędne środki, w celu ochrony interesów finansowych UE, w szczególności poprzez zapobieganie nieprawidłowościom i nadużyciom finansowym, wykrywanie ich i korygowanie.

Zgodnie z art. 125 ust. 4 lit. c rozporządzenia ogólnego, IZ zobowiązana jest do wprowadzenia skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając stwierdzone rodzaje ryzyka. Ponadto, w myśl art. 72 lit. h rozporządzenia ogólnego, zadaniem systemów zarządzania i kontroli jest zapobieganie nieprawidłowościom, w tym nadużyciom finansowym oraz ich wykrywanie i korygowanie oraz odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych wraz z odsetkami z tytułu zwrotu tych kwot po terminie.

Mając na uwadze powyższe, IZ na podstawie Wytycznych KE opracowała niniejsze Zasady, których celem jest zapewnienie odpowiedniego poziomu zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych oraz wprowadzenie jednolitych reguł stosowanych przez IZ i IP, w tym zakresie.

Zasady skierowane są do instytucji zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020, odpowiedzialnych za właściwe zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych, w zakresie opisanym w niniejszym dokumencie. Instytucje te zobowiązują wszystkich beneficjentów, korzystających z dofinansowania ze środków RPO WiM 2014-2020, do przestrzegania polityki w zakresie nadużyć finansowych, określonych w niniejszych Zasadach, w szczególności zapobiegania wystąpieniu nadużyć finansowych.

Ponadto, informacje związane z polityką zwalczania nadużyć finansowych podawane są do publicznej wiadomości w celu przedstawienia stanowiska IZ w zakresie zwalczania nadużyć finansowych i propagowania kultury zniechęcającej do nieuczciwych zachowań.

IZ/IP kieruje się zasadą zero tolerancji dla nadużyć finansowych. Dobrze ukierunkowana ocena ryzyka nadużyć finansowych, w połączeniu z przekazaną w zrozumiały sposób deklaracją o zaangażowaniu instytucji w zwalczanie nadużyć finansowych, stanowić będzie wyraźny sygnał dla potencjalnych oszustów.

Rozdział 2 Zarządzanie ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w instytucjach zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020 odnosi się do czterech kluczowych procesów:

- wyboru wnioskodawców,

- realizacji procesów,
- poświadczania wydatków i przekazywania środków,
- zamówień publicznych, którymi IZ bezpośrednio zarządza (pomoc techniczna, projekty własne województwa).

Instytucje zaangażowane w realizację RPO WiM 2014-2020 w procesie zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych stosują następujące zasady:

- dokonują odpowiedniej oceny ryzyk nadużyć finansowych, stosując przy tym narzędzie do przeprowadzania samooceny ryzyk nadużyć finansowych opisane w Wytocznych KE,
- wprowadzają rzetelne mechanizmy kontrolne mające na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyk nadużyć finansowych,
- wprowadzają, w razie konieczności, dodatkowe procedury mające na celu wykrywanie nadużyć finansowych i podejmują stosowne działania w przypadku ich podejrzenia.

Rozdział 3 Środki mające na celu zwalczanie nadużyć finansowych

System zarządzania i kontroli RPO WiM 2014-2020 powinien zapobiegać, wykrywać i korygować przypadki nadużyć finansowych oraz odzyskiwać kwoty nienależnie wypłacone w związku z popełnieniem nadużyć finansowych, zgodnie z art. 72 rozporządzenia ogólnego.

Dążąc do skutecznego rozwiązania problemu nadużyć finansowych w realizacji RPO WiM 2014-2020, IZ wprowadziła uporządkowany system w zakresie skutecznego przeciwdziałania problemowi nadużyć finansowych. W skład systemu wchodzi podstawowe procesy wzajemnie zależne od siebie, tj.:

- 1) zapobiegania – metody zapobiegające wystąpieniu nadużyć finansowych,
- 2) wykrywania – metody wykrywania nadużyć finansowych,
- 3) raportowania i korygowania - zasady przekazywania informacji w zakresie nadużyć finansowych właściwym organom,
- 4) zgłaszania – sposoby zgłaszania wszelkich nadużyć finansowych właściwym organom.

3.1 Zapobieganie

Jednym z podstawowych elementów systemu skutecznego przeciwdziałania problemowi nadużyć finansowych jest zapobieganie.

Instytucje zaangażowane w realizację RPO WiM 2014-2020 stosują ustanowiony system zapobiegania wystąpieniu nadużyć finansowych, wykazując w ten sposób swoje zaangażowanie w zwalczanie tych nadużyć.

System ten oparty jest na środkach prewencyjnych, do których należą:

- 1) kultura etyczna oparta na Kodeksie etycznego postępowania, do którego przestrzegania zobowiązani są wszyscy pracownicy IZ/IP RPO WiM 2014-2020 (Kodeks etycznego postępowania stanowi **załącznik nr 2** do niniejszych Zasad);

- 2) ustanowienie systemu zarządzania i kontroli, opartego na przejrzystym podziale obowiązków pomiędzy IZ i IP, jak również wewnątrz komórek organizacyjnych zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020;
- 3) wprowadzenie i przestrzeganie polityki w zakresie przeciwdziałania konfliktowi interesów, który może zagrozić bezstronnemu i obiektywnemu wykonywaniu przez pracowników zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020 przypisanych obowiązków;
- 4) wprowadzenie odpowiednich procedur zapewniających identyfikację stanowisk wrażliwych, które umożliwią zweryfikowanie zadań szczególnie wrażliwych wykonywanych przez pracowników zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020;
- 5) wdrożenie rzetelnych mechanizmów kontrolnych ograniczających wystąpienie ryzyk nadużyć finansowych, w oparciu o uprzednio dokonaną ocenę ryzyk przez Zespół ds. oceny ryzyk;
- 6) powszechne informowanie o prowadzonych i zakończonych kontrolach projektów - decyzja o zakresie, sposobie i częstotliwości upubliczniania informacji o kontrolach oraz o instytucjach odpowiedzialnych za te publikacje, podejmowana będzie przez Zespół ds. oceny ryzyk;
- 7) weryfikacja prawidłowości funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli w zakresie nadużyć finansowych w IP w ramach kontroli systemowych przeprowadzanej przez IZ;
- 8) prowadzenie kompleksowych szkoleń i działań podnoszących poziom świadomości na temat nadużyć finansowych - zakres tematyczny szkoleń przygotowany i zatwierdzany jest przez Zespół ds. oceny ryzyk.

Zgodnie z wytycznymi KE, szkolenia i podnoszenie świadomości mogą stanowić element ogólnej strategii organizacji w dziedzinie zarządzania ryzykiem. Szkolenia, w tym praktyczne i teoretyczne, powinny obejmować wszystkich pracowników instytucji zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020. Szkoleniami mogą również zostać objęte osoby uczestniczące w ocenie merytorycznej wniosków o dofinansowanie (eksperti zewnętrzni).

Szkolenia mają na celu nie tylko podnoszenie świadomości w kwestii realizowanej przez IZ polityki zapobiegania nadużyciom finansowym, ale również mają pomóc w rozpoznawaniu oznak wystąpienia nadużyć finansowych i reagowania na tego typu działania. Szkolenia mogą obejmować wszystkie aspekty polityki zwalczania nadużyć finansowych, poszczególne zadania i obowiązki oraz mechanizmy zgłaszania nadużyć.

3.1.1 Kultura etyczna

Zwalczanie nadużyć finansowych ma kluczowe znaczenie zarówno w powstrzymaniu potencjalnych oszustów, jak i zwiększeniu zaangażowania pracowników w zwalczanie nadużyć finansowych wewnątrz wszystkich instytucji zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020.

IZ zwraca szczególną uwagę na problem zapobiegania i zwalczania zjawisk korupcyjnych w instytucjach zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020. Ze względu na charakter zadań wykonywanych przez pracowników zatrudnionych w tych instytucjach są oni narażeni na zjawiska korupcyjne (korupcja urzędnicza, przekupstwo, płatna protekcja, handel wpływami, itp.). Pracownicy instytucji zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020 zobowiązani są do przestrzegania najwyższych standardów zachowań w celu uniknięcia wszelkich podejrzeń odnośnie prawidłowości realizowanych przez siebie zadań. W szczególności pracownicy nie mogą przyjmować jakichkolwiek korzyści w związku z wykonywanymi przez siebie zadaniami. W tym celu przyjęto przejrzysty Kodeks etycznego postępowania, do przestrzegania którego zobowiązani są wszyscy pracownicy realizujący zadania RPO WiM 2014-2020. W Kodeksie etycznego postępowania poruszono następujące kwestie:

- konflikt interesów,
- przyjmowanie prezentów,
- informacje poufne,
- obowiązek zgłaszania podejrzenia popełnienia nadużycia finansowego.

Ponadto, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie zobowiązuje swoich pracowników do świadomego przestrzegania Kodeksu Etyki w ramach skutecznie realizowanej Polityki Jakości (ISO 9001), przeciwdziałając tym samym występowaniu zjawisk korupcyjnych.

Szczegółowe zasady postępowania, dotyczące zjawisk korupcyjnych obowiązujące w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, zostały określone w *Zarządzeniu Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sprawie wprowadzenia „Procedury określającej zasady i tryb postępowania w przypadku wystąpienia w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie zdarzeń o charakterze korupcyjnym”*.

3.1.2 System zarządzania i kontroli

IZ ustanawia przejrzysty system zarządzania i kontroli RPO WiM 2014-2020, na który składa się zarówno system instytucjonalny, jak i system procedur oraz dokumentów programowych, określający sposób działania instytucji zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020. System zarządzania i kontroli RPO WiM 2014-2020, opiera się na procedurach zapewniających właściwą ścieżkę audytu, pozwalającą odtworzyć proces decyzyjny. Ponadto, zapewnia wdrożenie sprawnie i skutecznie działające skomputeryzowane systemy przekazywania wiarygodnych i aktualnych informacji (LSI MAK2, CST).

System zarządzania i kontroli zapewnia jasny podział kompetencji i odpowiedzialności pomiędzy IZ a IP, jak również w strukturach organizacyjnych IZ/IP oraz dokładne określenie zakresu zadań i obowiązków pracowników. Szczególną uwagę zwraca się na zapewnienie

prawidłowej rozdzielności funkcji dotyczących procesów związanych z oceną projektów, kontrolą projektów oraz certyfikacją wydatków. Ponadto, w przypadku, gdy IZ/IP jest beneficjentem projektu, konieczne jest zapewnienie rozdzielności zadań i odpowiedzialności w zakresie pełnionych funkcji przez IZ/IP i funkcji beneficjenta. Zapewnienie prawidłowej rozdzielności funkcji jest przedmiotem kontroli systemowej w IP, przeprowadzanej przez IZ oraz audytu wewnętrznego w IZ, przeprowadzanego przez Departament Audytu Wewnętrznego i Certyfikacji.

3.1.3 Identyfikacja stanowisk wrażliwych

W celu zapobiegnięcia wystąpienia nadużyć finansowych, zgodnie z Wytycznymi MliR w zakresie desygnacji, IZ/IP dokonują analizy stanowisk pracowniczych, na których identyfikują zadania, przy wykonywaniu których pracownicy mogą być szczególnie podatni na czynniki o negatywnym wpływie na funkcjonowanie systemu. Należy do nich zaliczyć ryzyko wystąpienia zachowań korupcyjnych oraz konfliktu interesów, które w konsekwencji mogą prowadzić do pojawienia się nadużyć finansowych. Zadania te w szczególności dotyczą pracowników mających bezpośredni związek z obsługą beneficjentów oraz takich, wśród których niewłaściwe wykonywanie obowiązków może mieć niekorzystny wpływ na integralność i funkcjonowanie IZ/IP. W wyniku dokonanej analizy wyszczególniono stanowiska pracy, które zaliczone zostały do grupy stanowisk wrażliwych.

Przyjęto, iż stanowiska wrażliwe, to takie, na których pracownicy mają bezpośredni związek z:

- 1) wyborem projektów do dofinansowania,
- 2) procesem zawierania, wprowadzania zmian oraz rozwiązywania umów o dofinansowanie,
- 3) weryfikacją poniesionych wydatków,
- 4) przeprowadzaniem kontroli,
- 5) odzyskiwaniem środków od beneficjenta,
- 6) poświadczaniem wydatków do KE,
- 7) procesem zamówień publicznych w ramach pomocy technicznej oraz projektów własnych województwa,
- 8) administrowaniem systemem teleinformatycznym.

Identyfikacji stanowisk wrażliwych dokonuje się w ramach analizy szczególnej kategorii ryzyka, jaką jest ryzyko osobowe. Analiza ta przeprowadzona jest przez kadrę zarządzającą, która zobowiązana jest monitorować wszelkie podległe jej procesy oraz zmieniające się warunki otoczenia w celu identyfikacji tych stanowisk.

3.1.4 Przeciwdziałanie przypadkom konfliktu interesów

Na gruncie przepisów unijnych konflikt interesów został zdefiniowany w art. 61 ust. 3 rozporządzenia finansowego, zgodnie z którym konflikt interesów istnieje wówczas, gdy bezstronne i obiektywne pełnienie funkcji podmiotu upoważnionego do działań finansowych lub

innej osoby, o których mowa w ust. 1, jest zagrożone z uwagi na względy rodzinne, emocjonalne, sympatie polityczne lub związki z jakimkolwiek krajem, interes gospodarczy lub jakiegokolwiek inne bezpośrednie lub pośrednie interesy osobiste.

Z uwagi na to, iż obszarem szczególnie narażonym na wystąpienie konfliktu interesów są zamówienia publiczne, państwa członkowskie zgodnie z art. 24 dyrektywy, zobowiązane są zapewnić podjęcie przez instytucje zamawiające odpowiednich środków, by skutecznie zapobiegać konfliktom interesów, a także rozpoznawać i likwidować je, gdy powstają w związku z prowadzeniem postępowań o udzielenie zamówień, by nie dopuścić do ewentualnego zakłócenia konkurencji i zapewnić równe traktowanie wszystkich wykonawców.

W sposób szczególny pojęcie konfliktu interesów zdefiniowano w obszarze zamówień publicznych. Obejmuje on co najmniej każdą sytuację, w której członek personelu instytucji zamawiającej lub dostawcy usług w zakresie obsługi zamówień, działającego w imieniu instytucji zamawiającej biorący udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia lub mogący wpłynąć na wynik tego postępowania mają, bezpośrednio lub pośrednio, interes finansowy, ekonomiczny lub inny interes osobisty, który postrzegać można jako zagrażający ich bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia.

Do głównych procesów narażonych na wystąpienie konfliktu interesów w ramach RPO WiM 2014-2020, zidentyfikowanych w IZ/IP należy zaliczyć:

- a) przeprowadzanie zamówień publicznych,
- b) wybór projektów do dofinansowania, w tym rozpatrywanie środków odwoławczych,
- c) prowadzenie kontroli,
- d) wydawanie decyzji administracyjnych,
- e) poświadczanie wydatków i dokonywanie płatności.

Instytucje zaangażowane w realizację RPO WiM 2014-2020 podejmują działania w zakresie przeciwdziałania przypadkom konfliktów interesów, które mogłyby w jakikolwiek sposób wiązać się z ryzykiem naruszenia interesów finansowych UE. Działania te polegają, m.in. na:

- 1) stosowaniu zasady „dwóch par oczu” w ramach prowadzonych działań, co oznacza, że zadania są przeprowadzane przez co najmniej dwie osoby (z wyłączeniem działań, w których procedury dopuszczają realizację zadań jednoosobowo),
- 2) zobowiązaniu pracowników do bezzwłocznego poinformowania bezpośredniego przełożonego o możliwości wystąpienia konfliktu interesów,
- 3) składaniu przez pracowników instytucji oświadczeń o braku konfliktu interesów przy wykonywaniu swoich obowiązków, jeżeli proces tego wymaga,
- 4) składaniu oświadczeń, o których mowa w art. 17 ust. 2 ustawy Pzp oraz wyłączenia z prowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego zgodnie z ww. ustawą w przypadku zaistnienia tych okoliczności, o których mowa w art. 17 ust. 1 ustawy Pzp,

- 5) uczestniczeniu w szkoleniach oraz zapoznawaniu się z dokumentami lub materiałami, w celu podnoszenia świadomości pracowników w zakresie zapobiegania konfliktowi interesów oraz korupcji,
- 6) stosowaniu postanowień Kodeksu etycznego postępowania.

Ponadto, występowaniu konfliktu interesów w ramach wdrażanego RPO WiM 2014-2020, zapobiega ustanowiony w instytucjach system zarządzania i kontroli oparty na jasnym podziale kompetencji w strukturach organizacyjnych IZ/IP. Podział zadań wewnątrz IZ/IP zgodny jest z zasadą rozdziału funkcji kluczowych i znajduje odzwierciedlenie w opisach stanowisk pracowników tych instytucji.

W przypadku zaistnienia konfliktu interesów pracownik IZ/IP zobowiązany jest zrezygnować z realizowanych działań oraz zawiadomić, w formie pisemnej, bezpośredniego przełożonego. Jeżeli jest to konieczne i możliwe, IZ/IP są zobowiązane do powtórzenia wszelkich istotnych etapów określonych czynności, w których dany pracownik brał udział.

3.1.5 System kontroli wewnętrznej

Zgodnie z Wytocznymi KE, najbardziej efektywnym mechanizmem zapobiegania wystąpieniu nadużyć finansowych jest dobrze zaprojektowany i wdrożony system kontroli wewnętrznej. System ten obejmuje:

- bieżącą kontrolę wewnątrz instytucji (np. weryfikacja realizacji zadań przez przełożonych, weryfikacja dokumentacji w oparciu o zasadę „dwóch par oczu”, kontrola i audyt wewnętrzny),
- kontrole projektów,
- kontrole krzyżowe, prowadzone zgodnie z Wytocznymi MliR w zakresie kontroli,
- bieżącą analizę danych dostępnych w systemach informatycznych.

Podstawą prawidłowego skonstruowania systemu kontroli wewnętrznej jest analiza ryzyk, która determinuje konieczność podjęcia określonych działań kontrolnych, a także decyduje o ich zakresie, intensywności oraz częstotliwości.

Za przeprowadzenie oceny ryzyk nadużyć finansowych odpowiedzialny jest Zespół ds. oceny ryzyk, o którym mowa w rozdziale 4.

3.1.6 Kontrola systemowa

IZ na podstawie art. 10 ustawy wdrożeniowej powierzyła IP część realizacji zadań określonych w zawartych porozumieniach/umowie. Mając na uwadze, iż IZ ponosi całkowitą odpowiedzialność za realizację powierzonych zadań, przeprowadza kontrole systemowe, które są narzędziem weryfikacji prawidłowości wykonania powierzonych zadań. IZ poprzez kontrole systemowe upewnia się, czy IP wprowadziły skuteczne środki zwalczania nadużyć finansowych w zakresie swoich kompetencji i zgodnie z niniejszymi Zasadami. Jeśli kontrola systemowa

wykaże, iż przyjęte przez IP środki zwalczania nadużyć finansowych są nieadekwatne, IZ zaleca podjęcie stosownych środków naprawczych.

Wyniki kontroli systemowych są brane pod uwagę przez Zespół ds. oceny ryzyk, podczas dokonywania oceny ryzyk wystąpienia nadużyć finansowych.

3.1.7 Powszechne informowanie o kontrolach projektów

Powszechne informowanie o kontrolach projektów prowadzonych przez instytucje zaangażowane we wdrażanie RPO WiM 2014-2020 może zapobiegać wystąpieniu nadużyć finansowych. Kontrole projektów stanowią mechanizm kontrolny, zmniejszający ryzyko wystąpienia nadużyć finansowych oraz zwiększają prawdopodobieństwo ich wykrycia.

IZ, poprzez powszechne informowanie o przeprowadzonych kontrolach, dąży do zniechęcenia beneficjentów do podejmowania działań o charakterze nadużyć finansowych.

Informacje, dotyczące co najmniej zakresu najważniejszych wyników kontroli, jak również najważniejszych rodzajów wykrytych błędów w realizacji projektów, będą zamieszczane na stronie internetowej www.rpo.warmia.mazury.pl.

Decyzja o zakresie, sposobie i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach odpowiedzialnych za te publikacje, podejmowana będzie przez Zespół ds. oceny ryzyk.

3.1.8 Szkolenia i podnoszenie świadomości w zakresie zwalczania nadużyć finansowych

Kompleksowe działania szkoleniowe mają na celu podnoszenie świadomości na temat nadużyć finansowych oraz odgrywają kluczową rolę w zapobieganiu wystąpienia nadużyć finansowych.

Szkolenia, zarówno praktyczne jak i teoretyczne, mają na celu zwiększenie świadomości kultury zwalczania nadużyć finansowych w instytucjach oraz mają pomagać w rozpoznawaniu przypadków podejrzeń nadużyć i na nie reagować.

IZ/IP organizuje szkolenia z zakresu identyfikacji i przeciwdziałania nadużyciom finansowym. Szkolenia obejmują wszystkich pracowników instytucji zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020. Udział w szkoleniu mogą również wziąć osoby uczestniczące w ocenie merytorycznej wniosków o dofinansowanie (eksperti zewnętrzni). Zlecane szkolenia przez IZ/IP będą w pełni dostosowane do rzeczywistych potrzeb pracowników, z uwzględnieniem wykonywanych przez nich obowiązków.

Podnoszenie świadomości pracowników odbywa się również poprzez informowanie pracowników IZ/IP o przyjętych zasadach zwalczania nadużyć finansowych poprzez wewnętrzne systemy komunikacji (m.in. intranet, spotkania kadry kierowniczej, spotkania z pracownikami), w celu podniesienia świadomości w kwestii realizowanej przez IZ polityki zwalczania nadużyć finansowych.

Decyzja o zakresie, sposobie i częstotliwości przeprowadzaniu szkoleń w zakresie nadużyć finansowych podejmowana będzie przez Zespół ds. oceny ryzyk.

Ponadto, IZ/IP upowszechnia na swojej stronie internetowej dokumenty, które umożliwiają rozpoznawanie oznak nadużyć finansowych (tzw. sygnały ostrzegawcze wskazujące na nieuczciwe zachowanie):

- 1) Wytyczne i zalecenia Komisji Europejskiej dotyczące przesłanek nadużyć finansowych dla EFRR, EFS, FS (nota COCOF Information Note on Fraud Indicators for ERDF, EFS and CF z 18.02.2009 COCOF 09/0003/00-EN),
- 2) Zbiór anonimowych spraw OLAF – działania strukturalne,
- 3) Praktyczny przewodnik OLAF dotyczący konfliktu interesów,
- 4) Praktyczny przewodnik OLAF dotyczący wykrywania przerobionych dokumentów.

IZ/IP prowadzi Rejestr sygnałów ostrzegawczych, który udostępnia pracownikom zaangażowanym w realizację RPO WiM 2014-2020, w celu propagowania wiedzy na temat nadużyć finansowych.

3.2 Wykrywanie i zgłaszanie zidentyfikowanych nadużyć finansowych

Odpowiedzialność za dostrzeganie potencjalnych sygnałów nieuczciwej działalności i odpowiednie na nie reagowanie spoczywa na wszystkich osobach zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020, zarówno w IZ, jak i IP w zakresie swoich kompetencji.

Instytucje zaangażowane w realizację RPO WiM 2014-2020 zobowiązane są brać pod uwagę wszelkie sygnały dotyczące podejrzenia wystąpienia nadużycia finansowego i podjąć stosowne kroki w celu zweryfikowania uzyskanej informacji. Informacje o podejrzeniu wystąpienia nadużycia finansowego mogą pochodzić z różnych źródeł, w szczególności mogą wynikać z:

- informacji przekazanych przez pracowników wdrażających RPO WiM 2014-2020, pozyskanych w trakcie wykonywania bieżących zadań, bądź w wyniku przeprowadzonych czynności kontrolnych,
- informacji pozyskanych od instytucji zewnętrznych, zarówno uczestniczących, jak i nieuczestniczących w procesie zarządzania i kontroli RPO WiM 2014-2020, m.in.: KE, OLAF, ETO, IA, NIK, UOKiK, UZP, RIO, organów ścigania i innych instytucji kontrolnych),
- analizy danych publicznie dostępnych, gromadzonych w różnych systemach informatycznych, np. Krajowym Rejestrze Sądowym, czy bazie informacji gospodarczych,
- informacji pozyskanych od dowolnego podmiotu, w tym z informacji anonimowej, prasowej lub innej niepotwierdzonej informacji,
- informacji przekazywanych za pomocą strony internetowej,

- informacji przekazywanych za pośrednictwem mechanizmu sygnalizacyjnego *Signals*, funkcjonującego w ramach systemu IMS.

We wszystkich tych przypadkach IZ/IP, w zakresie swoich kompetencji, przeprowadza postępowanie sprawdzające w celu potwierdzenia otrzymanej informacji, a w razie konieczności przekazuje stosowne zawiadomienie właściwym organom ścigania. IZ/IP odpowiedzialne są za przyjmowanie zgłoszeń podejrzenia wystąpienia nadużyć finansowych. Na stronie internetowej IZ/IP zamieszczone są informacje na temat polityki zwalczania nadużyć finansowych. Każde zgłoszenie, które zostanie dostarczone na skrzynkę e-mailową IZ/IP podlega ochronie przed udostępnieniem osobom nieuprawnionym. IZ/IP odpowiedzialne za zweryfikowanie uzyskanych informacji zobowiązane są do rozpatrywania każdego zgłoszenia zgodnie z procedurami obowiązującymi w ramach RPO WiM 2014-2020 oraz przepisami prawa powszechnie obowiązującego. W myśl art. 304 § 2 kpk pracownicy instytucji państwowych, którzy w związku ze swoją działalnością dowiedzieli się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu są obowiązani niezwłocznie zawiadomić o tym prokuraturę lub policję. W celu wykonania powyższego obowiązku należy zabezpieczyć miejsce zdarzenia tak, aby nie dopuścić do zatarcia, zniekształcenia śladów i innych dowodów popełnienia przestępstwa. Działania w praktyce polegać mogą na zabezpieczeniu dokumentów lub dowodu rzeczowego czynu. Zaniechanie przez pracowników zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020 obowiązku prawnego zawiadomienia o przestępstwie, pociąga za sobą odpowiedzialność karną z art. 231 k.k.

IZ/IP zapewniają możliwość dokonywania anonimowych zgłoszeń podejrzenia wystąpienia nadużycia finansowego. Wraz ze zgłoszeniem powinno się dostarczyć odpowiednie dokumenty na potwierdzenie zarzutów. Ta forma jest przeznaczona dla osób, które posiadają informacje o przestępstwie lub mają wiedzę mogącą przyczynić się do jego wykrycia, a jednocześnie chcą pozostać anonimowe. W tym celu IZ/IP umożliwiają dokonanie zgłoszenia za pośrednictwem strony internetowej instytucji. Po otrzymaniu takiego zgłoszenia właściwa instytucja rozpoczyna działania wyjaśniające, w celu zweryfikowania przekazanej informacji oraz w przypadku konieczności przekazuje stosowne zawiadomienie właściwym organom ścigania.

Osoby posiadające informacje o przestępstwie lub mające wiedzę mogącą przyczynić się do jego wykrycia, mogą również bezpośrednio zgłosić na Policję, która podejmie czynności sprawdzające.

Z uwagi na to, iż każdy obywatel UE może poinformować OLAF o podejrzeniu popełnienia nadużycia finansowego lub korupcji mających wpływ finansowy na interesy UE, IZ/IP informują na swoich stronach internetowych wnioskodawców i beneficjentów RPO WiM 2014-2020 oraz inne podmioty, w jaki sposób mogą się skontaktować z tą instytucją, w celu ewentualnego przekazania posiadanych informacji o podejrzeniu popełnienia nadużycia finansowego.

Kontakt z OLAF może się odbywać we wszystkich oficjalnych językach UE za pomocą następujących dróg:

- 1) **Listownie na adres:** European Commission, European Anti-Fraud Office (OLAF), 1049 Belgium.
- 2) **Za pomocą poczty elektronicznej** na adres: OLAF-FMB-SPE@ec.europa.eu.
- 3) **Telefonicznie** poprzez bezpłatną infolinię, znajdującą się na stronie internetowej pod adresem: https://ec.europa.eu/anti-fraud/contacts/general-contacts_pl]

Ponadto, wszystkie szczegóły na temat możliwości kontaktowania się z OLAF znajdują się na stronie internetowej pod adresem: https://ec.europa.eu/anti-fraud/home_pl.

Wraz z zawiadomieniem powinno się dostarczyć odpowiednie dokumenty na potwierdzenie zarzutów.

Potwierdzone podejrzenie wystąpienia nadużycia finansowego powinno zostać niezwłocznie zgłoszone do organów ścigania przez IZ/IP, na zasadach i warunkach wynikających z właściwych przepisów.

W przypadku, gdy podejrzenie wystąpienia nadużycia finansowego zostało zgłoszone do organów ścigania przez IP, jest ona również zobowiązana do powiadomienia o zaistniałym zdarzeniu IZ. Obowiązek ten dotyczy również informowania IZ o wszelkich dalszych czynnościach, podejmowanych w sprawie przez organy ścigania.

Instytucja, która złożyła zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa jest odpowiedzialna za podejmowanie wszelkich dalszych czynności związanych z dokonaniem zgłoszenia, w szczególności podejmuje decyzję o złożeniu zażalenia na odmowę wszczęcia lub umorzenie dochodzenia lub śledztwa.

Po wykryciu wystąpienia nadużycia finansowego i zgłoszeniu go zgodnie z właściwymi przepisami IZ/IP zapewniają pełną współpracę z organami ścigania i uruchamiają procedurę odzyskiwania środków, zgodnie ze swoimi kompetencjami.

Informacja o każdym podejrzeniu wystąpienia nadużycia finansowego zostaje zgłoszona KE za pomocą systemu IMS w sesji raportowania za kwartał, w którym dokonano pierwszego ustalenia administracyjnego lub sądowego, zgodnie z art. 122 rozporządzenia ogólnego. IZ/IP na bieżąco monitoruje postęp raportowanych spraw. W przypadku wystąpienia przesłanek do sporządzenia raportu aktualizującego, tj. w szczególności wszczęcia, zakończenia lub umorzenia postępowań prowadzonych w celu nałożenia sankcji administracyjnych lub karnych, IZ/IP wysyła do KE zgłoszenie uzupełniające za pomocą systemu IMS.

Niezależnie od powyższego, każda informacja o możliwości wystąpienia nadużycia finansowego podlega rejestracji w IMS *signals*, zgodnie z procedurami obowiązującymi w ramach RPO WiM 2014-2020.

W ramach współpracy w zakresie przeciwdziałania nadużyciom finansowym, z inicjatywy Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie i Urzędu Kontroli Skarbowej w Olsztynie powstała Warmińsko-Mazurska Grupa robocza ds. przeciwdziałania nieprawidłowościom i przestępstwom na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej, a do współpracy przystąpiło łącznie dziewięć

instytucji z Warmii i Mazur. Celem porozumienia tych instytucji jest wymiana doświadczeń, informacji i danych związanych z prawidłowym wdrożeniem programów UE oraz dystrybucją środków pochodzących z budżetu UE.

Z ramienia Województwa Warmińsko-Mazurskiego do Grupy roboczej ds. przeciwdziałania nieprawidłowościom i przestępstwom na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej oddelegowani zostali przedstawiciele komórek organizacyjnych zaangażowanych w realizację RPO WiM 2014-2020.

3.3 Raportowanie i korygowanie

Po wykryciu wystąpienia nadużycia finansowego i zgłoszeniu go na podstawie właściwych przepisów organom ścigania, IZ/IP zgodnie ze swoimi kompetencjami uruchamiają procedurę odzyskiwania środków.

IZ/IP opracowują procedury odzyskiwania środków, zgodnie z przepisem art. 207 ustawy o finansach publicznych, dzięki którym będą mogły sprawnie odzyskiwać środki. Procedury przygotowywane są z uwzględnieniem Wytycznych MliR w zakresie odzyskiwania nieprawidłowych wydatków.

W przypadku wystąpienia jednej z przesłanek wskazanych w art. 207 ust. 4 ustawy o finansach publicznych, IZ/IP dokonuje zgłoszenia podmiotu, podlegającego wpisowi do rejestru podmiotów wykluczonych, prowadzonego przez Ministra Finansów, zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie wykluczenia oraz procedurami określonymi w Instrukcjach Wykonawczych IZ/IP. W przypadku, gdy zgłoszenia dokonuje IP, jest ona również zobowiązana do powiadomienia o zaistniałym zdarzeniu IZ.

W przypadku stwierdzenia nadużycia finansowego, IZ dokonuje oceny systemów kontroli, w tym ich funkcjonowania, słabości i błędów w obszarach wskazanych przez Zespół ds. oceny ryzyk.

W przypadku stwierdzenia błędów w funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli RPO WiM 2014-2020, Zespół ds. oceny ryzyk zobowiązany jest do przeprowadzenia oceny ryzyk w tym zakresie oraz opracowania mechanizmów kontrolnych, ograniczających ryzyko do akceptowalnego poziomu.

Rozdział 4 Ocena ryzyk nadużyć finansowych

IZ przy udziale przedstawicieli IP, za pośrednictwem Zespołu ds. oceny ryzyk, dokonuje okresowej lub bieżącej oceny ryzyk nadużyć finansowych. Ocena ta dokonywana jest za pomocą narzędzia, które ma za zadanie ułatwić dokonywanie oceny wpływu i prawdopodobieństwa wystąpienia określonych przypadków nadużyć finansowych.

Narzędzie to jest zbiorem zidentyfikowanych już poszczególnych rodzajów ryzyk nadużyć finansowych, które należy poddać ocenie. Zespół ds. oceny ryzyk może modyfikować ten zbiór,

w oparciu o inne znane rodzaje ryzyk dla konkretnych działań. Narzędzie zostało przygotowane w formie pliku Excel i obejmuje cztery kluczowe procesy w ramach czterech sekcji:

- 1) wybór wnioskodawców,
- 2) realizacja procesów,
- 3) poświadczanie wydatków i przekazywanie środków,
- 4) zamówienia publiczne, którymi IZ bezpośrednio zarządza (pomoc techniczna, projekty własne województwa).

Szczegółowy opis i instrukcja korzystania z narzędzia do oceny znajduje się w **załączniku nr 3** do niniejszych Zasad.

4.1 Zespół ds. oceny ryzyk

Ogólna odpowiedzialność za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w ramach RPO WiM 2014-2020 została powierzona Zespołowi ds. oceny ryzyk.

Zespół ds. oceny ryzyk składa się z przedstawicieli IZ i przedstawicieli IP, funkcjonujących w ramach RPO WiM 2014-2020. Zespół ds. oceny ryzyk powoływany został uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, która określa również regulamin jego prac. Za udział w pracach Zespołu członkowie nie otrzymują wynagrodzenia.

Osoby powołane do prac w Zespole ds. oceny ryzyk powinny posiadać wiedzę i doświadczenie w zakresie obszarów ryzyk będących przedmiotem oceny. W posiedzeniach Zespołu ds. oceny ryzyk mogą również uczestniczyć przedstawiciele służb zajmujących się zwalczaniem nadużyć finansowych, albo innych wyspecjalizowanych organów, które posiadają przydatną wiedzę specjalistyczną w omawianej dziedzinie.

Ocena nie może być dokonywana przez podmioty zewnętrzne, bowiem wymaga ona znajomości systemu zarządzania i kontroli RPO WiM 2014-2020, a także wiedzy na temat beneficjentów programu.

Głównym zadaniem Zespołu ds. oceny ryzyk jest dokonywanie okresowej lub bieżącej oceny ryzyk nadużyć finansowych, oraz opracowywanie odpowiednich mechanizmów kontrolnych w tym zakresie.

W procesie analizy ryzyka, Zespół ds. oceny ryzyk uwzględnia wyniki:

- 1) kontroli zarządczych (w szczególności weryfikacji administracyjnych i kontroli na miejscu), prowadzonych przez instytucje zaangażowane w realizację RPO WiM 2014-2020, jak również wszystkie wyniki audytów prowadzonych przez upoważnione instytucje zewnętrzne,
- 2) analizy rynku, branży rynku, w których istnieje ryzyko wystąpienia nadużyć finansowych,
- 3) przeglądu wszelkich procesów, procedur lub mechanizmów kontroli związanych z potencjalnymi lub rzeczywistymi przypadkami nadużycia, które mogą mieć charakter

systemowy, uwzględniając informacje pochodzące ze źródeł, którymi mogą być instytucje i organy zewnętrzne, w tym m.in. KE, OLAF, ETO, IA, NIK, UZP, RIO,
a w razie potrzeby aktualizuje rejestr o uzyskane wyniki.

Ponadto do zadań Zespołu należy:

- ustalenie zakresu, sposobu i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach odpowiedzialnych za te publikacje,
- przygotowywanie planów szkoleń podnoszących poziom świadomości w zakresie nadużyć finansowych,
- analiza środków zapobiegających nadużyciom finansowym i wprowadzanie dodatkowych mechanizmów kontrolnych w tym zakresie,
- analiza mechanizmów zgłaszania nadużyć obowiązujących w IZ/IP.

IP mogą dodatkowo powołać podzespoły ds. oceny ryzyk składające się z przedstawicieli właściwej IP, które dokonywać będą wewnętrznej oceny ryzyk nadużyć finansowych.

Zespół ds. oceny ryzyk, co do zasady dokonuje oceny ryzyk nadużyć finansowych, ujętych w **załączniku nr 1** do niniejszych Zasad, raz w roku, w terminie do 30 sierpnia za poprzedni rok obrotowy (pierwsza ocena odbyła się w roku 2015), zwanej oceną okresową. Podczas okresowej oceny podejmowane są także inne decyzje, będące w zakresie zadań Zespołu.

Zespół ds. oceny ryzyk, przeprowadza bieżącą ocenę ryzyk w przypadku wystąpienia nowego przypadku nadużycia finansowego dotychczas nieobjętego analizą, zasadniczych zmian w procedurach lub kadrach IZ/IP, stwierdzenia potencjalnie słabych punktów systemu lub istotnych i nieprzewidzianych wcześniej elementów oceny ryzyk. Tryb przeprowadzenia oceny bieżącej przez Zespół ds. oceny ryzyk uregulowany jest w *Regulaminie prac Zespołu ds. oceny ryzyk nadużyć finansowych związanych z wdrażaniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020*.

Zwoływanie posiedzenia przez Przewodniczącego Zespołu ds. oceny ryzyk odbywa się w terminach określonych w ww. Regulaminie. Przed planowanym posiedzeniem Zespołu, jego członkowie mogą zgłaszać propozycję zmian do wstępnego porządku obrad, m.in. w zakresie oceny ryzyk, która powinna podlegać ocenie i innych zagadnień związanych z nadużyciami finansowymi, które powinny być przedmiotem prac Zespołu.

Z posiedzenia prac Zespołu sporządza się protokół, który stanowi potwierdzenie przeprowadzenia oceny ryzyk nadużyć finansowych przez IZ. W przypadku wykazania przez ocenę istnienia znacznego lub krytycznego poziomu danego ryzyka, w protokole znajdują się plany działania na tego typu sytuacje, w szczególności zawierające zalecane dodatkowe mechanizmy kontrole ograniczające ryzyko, instytucję odpowiedzialną za wprowadzenie dodatkowych mechanizmów kontrolnych oraz termin ich wprowadzenia.

Obsługa organizacyjna nad pracami Zespołu została powierzona K, w szczególności samodzielnemu stanowisku ds. przeciwdziałania nadużyciom finansowym i korupcji,

odpowiedzialnemu za koordynację wdrażania mechanizmów przeciwdziałania nadużyciom finansowym oraz procesu zarządzania ryzykiem w ramach RPO WiM 2014-2020.

4.2 Metodyka przeprowadzenia oceny

Stosowana przez Zespół ds. oceny ryzyk metodyka oceny ryzyk nadużyć finansowych opiera się na pięciu podstawowych działaniach:

- 1) ilościowym określeniu ryzyka mogącego wystąpić przy określonym rodzaju nadużycia finansowego, w drodze oceny skutków i prawdopodobieństwa (ryzyko brutto),
- 2) ocena skuteczności stosowanych obecnie kontroli w celu ograniczenia ryzyka brutto,
- 3) ocena ryzyka netto po uwzględnieniu wpływu obecnych kontroli i ich skuteczności, czyli sytuacji w momencie dokonywania oceny ryzyka (ryzyko rezydualne),
- 4) ocena wpływu planowanych kontroli ograniczających ryzyko na ryzyko rezydualne,
- 5) określenie ryzyka docelowego, czyli poziomu ryzyka, które IZ/IP uważa za dopuszczalny po skutecznym wdrożeniu wszelkich mechanizmów kontrolnych.

W przypadku każdego rodzaju ryzyka ogólnym celem jest ocena ryzyka brutto wystąpienia danego przypadku nadużycia finansowego, a następnie określenie i ocena skuteczności działających kontroli, ograniczających ryzyko wystąpienia nadużyć, albo zapewnienie ich wykrywalności.

Po dokonaniu oceny Zespół ds. oceny ryzyk otrzymuje bieżące ryzyko rezydualne. W przypadku gdy stopień ryzyka określono jako wysoki lub krytyczny, należy wprowadzić dodatkowe mechanizmy kontrolne ograniczające wystąpienie ryzyka. Szczegółowy opis i instrukcja korzystania z narzędzia do oceny znajduje się w **załączniku nr 3** do niniejszych Zasad.

Załączniki:

Załącznik nr 1

Rejestr zidentyfikowanych ryzyk nadużyć finansowych

Obszar	Nr ryzyka	Nazwa rodzaju ryzyka	Kogo dotyczy ryzyko
Wybór wnioskodawców (WW)	WW 1	Konflikt interesów wewnątrz komisji oceniającej	IZ/IP/Wnioskodawcy
	WW2	Falszywe deklaracje złożone przez wnioskodawców	Wnioskodawcy
	WW3	Podwójne finansowanie	Wnioskodawcy
	WW4	Zmiana statusu MŚP na duże przedsiębiorstwo podczas aplikowania o dofinansowanie, a także w trakcie realizacji projektu	Beneficjent
Realizacja programu i weryfikacja działań (RPIWD)	RPIWD 1	Ukryty konflikt interesów lub łapówki i nielegalne honoraria	Beneficjenci/osoby trzecie (wnioskodawcy)
	RPIWD 2	Unikanie stosowania procedury przetargowej	Beneficjenci/osoby trzecie (wnioskodawcy)
	RPIWD 3	Manipulowanie przebiegiem procedury przetargowej	Beneficjenci/osoby trzecie (wnioskodawcy)
	RPIWD 4	Zmowa przetargowa	Osoby trzecie (wnioskodawcy)
	RPIWD 5	Nieuczciwe informowanie o cenach	Osoby trzecie (wnioskodawcy)
	RPIWD 6	Manipulowanie zestawieniami poniesionych wydatków	Osoby trzecie (wnioskodawcy)
	RPIWD 7	Niedostarczenie lub zastąpienie produktów	Beneficjenci/osoby trzecie (wnioskodawcy)
	RPIWD 8	Zmiana obowiązującego zamówienia	Beneficjenci/osoby trzecie (wnioskodawcy)
	RPIWD 9	Zawyżenie kwalifikacji pracowników lub zakresu wykonywanych przez nich czynności	Beneficjenci/osoby trzecie (wnioskodawcy)
	RPIWD 10	Nieprawdziwe koszty pracy	Beneficjenci/osoby trzecie (wnioskodawcy)
	RPIWD 11	Koszty pracy są nieprawidłowo przydzielane do poszczególnych projektów	Beneficjenci
	RPIWD 12	Zagrożenia związane z podmiotami dopuszczającymi się nadużyć finansowych w szczególności w branży budowlanej i informatycznej (stwierdzone na podstawie analizy rynku)	Beneficjenci/osoby trzecie (wnioskodawcy)
Poświadczenia i płatność (PiP)	PiP 1	Niepełny / niewłaściwy proces weryfikacji zarządzania	IZ
	PiP 2	Niepełny / niewłaściwy proces poświadczania wydatków	IC
	PiP 3	Konflikty interesów wewnątrz IZ/IP	IZ/IP/Beneficjenci
	PiP 4	Konflikt interesów wewnątrz instytucji certyfikującej	IC/Beneficjenci
Zamówienia publiczne (ZP)	ZP 1	Unikanie stosowania procedury przetargowej	IZ/IP/osoby trzecie
	ZP 2	Manipulowanie przebiegiem procedury przetargowej	IZ/IP/osoby trzecie
	ZP 3	Ukryty konflikt interesów lub łapówki i nielegalne honoraria	IZ/IP/osoby trzecie

Załącznik nr 2

Kodeks etycznego postępowania Pracowników zaangażowanych w realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

1. Postanowienia ogólne

- 1) Kodeks określa standardy postępowania skierowane do pracowników zaangażowanych w realizację Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 bez względu na zajmowane stanowisko, wymiar etatu, czasu i miejsca pracy czy rodzaju wykonywanych zadań.
- 2) Pracownicy w ramach wykonywanych przez siebie obowiązków deklarują, że przestrzegają będą wysokich standardów etyki zawodowej, a w swoim działaniu kierować się będą takimi zasadami jak rzetelność, obiektywizm, odpowiedzialność i uczciwość.
- 3) Pracownicy mają obowiązek respektować wspólne wartości wyznawane przez Instytucję, a w szczególności politykę braku tolerancji dla nadużyć finansowych.

2. Konflikt interesów

- 1) Pracownicy powinni unikać sytuacji, które mogą prowadzić do powstania konfliktu pomiędzy interesem służbowym, a interesem prywatnym lub mogą być tak postrzegane.
- 2) Pracownik, który w ramach wykonywania swoich obowiązków ma podjąć decyzję w sprawie, której załatwienie lub rozstrzygnięcie może służyć jego osobistym interesom, powinien niezwłocznie poinformować o tym przełożonego oraz wyłączyć się od udziału w postępowaniu w tej sprawie.
- 3) W każdym przypadku, gdy pracownik ma wątpliwości co do swojego zachowania lub postaw osób w swoim otoczeniu, może zwrócić się do bezpośredniego przełożonego. Pracownicy IZ dodatkowo mogą zwrócić się do członków Zespołu ds. kodeksu etycznego, którego zadaniem jest m.in. udzielanie porad pracownikom w sytuacjach wątpliwych etycznie.
- 4) Jeśli pracownik ma wątpliwości dotyczące danej sytuacji, może posłużyć się również pytaniami, które ułatwią podjęcie odpowiedniej decyzji:
 - Czy sytuacja ta jest zgodna z prawem powszechnie obowiązującym i regulacjami wewnętrznymi?
 - Czy pozostaje ona w zgodzie z wartościami zawartymi w Kodeksie etycznego postępowania?
 - Czy stanowi ona naruszenie zasad postępowania przyjętych w Kodeksie etycznego postępowania?
 - Co pomyślałby o niej przełożony, kolega lub członek rodziny i jakiego zachowania oczekiwałby ode mnie?

- Jakie odczucia wywołuje u mnie to zdarzenie?
- Czy mieści się ono w katalogu przestrzeganych przeze mnie zasad?
- Co by było, gdyby ta sytuacja dotyczyła mnie? Jakie byłyby wtedy moje oczekiwania wobec zachowania innych osób?

3. Przyjmowanie prezentów

- 1) Przyjmowanie prezentów lub jakichkolwiek innych korzyści przez pracowników w związku z pełnioną funkcją lub wykonywanymi czynnościami służbowymi jest zabronione.
- 2) Przez prezent należy rozumieć wszelkie korzyści zarówno o charakterze finansowym, rzeczowym, jak i osobistym, które pozyskane zostały przez pracownika w zamian za wykonanie przez niego określonych czynności.
- 3) Naruszenie powyższego zakazu może się wiązać z poniesieniem odpowiedzialności karnej oraz z sankcjami przewidzianymi w przepisach prawa pracy.

4. Informacje poufne

- 1) Pracowników obowiązuje zakaz ujawniania bez zezwolenia przełożonego informacji pozyskanych przy wykonywaniu czynności służbowych.
- 2) Naruszenie powyższego zakazu może się wiązać z sankcjami przewidzianymi w przepisach prawa pracy.

5. Obowiązek zgłaszania przypadków podejrzenia wystąpienia nadużyć finansowych

- 1) Pracownicy mają obowiązek poinformowania przełożonego, jeżeli mają uzasadnione podejrzenie o wystąpieniu nadużycia finansowego.
- 2) Pracownicy mają obowiązek poinformowania przełożonego, jeżeli mają uzasadnione podejrzenie, że inni pracownicy dopuścili się naruszenia obowiązków służbowych.
- 3) Pracownicy, którzy poinformowali o podejrzeniu wystąpienia nadużycia finansowego lub naruszeniu obowiązków służbowych, nie mogą podlegać z tego tytułu niesprawiedliwemu lub dyskryminującemu traktowaniu, zastraszaniu, działaniom odwetowym lub represjonowaniu. Wszelkie tego typu działania nie będą tolerowane przez IZ/IP.
- 4) Tożsamość pracowników, którzy poinformowali o podejrzeniu nadużycia finansowego lub naruszeniu obowiązków służbowych, na ich wniosek nie podlega ujawnieniu.

6. Pozostałe postanowienia

- 1) Pracownikom Instytucji nie wolno angażować się w działalność prywatną, która mogłaby w jakikolwiek sposób zakłócić wykonywanie obowiązków względem IZ/IP, w szczególności mogłaby stać się przyczyną konfliktu interesów.
- 2) Pracownicy Instytucji powinni zapewnić właściwe wykonywanie wszystkich obowiązków poprzez zachowanie obiektywizmu, neutralności i uczciwości oraz dbanie o przejrzystość podejmowanych działań. W odniesieniu do wszystkich obowiązków służbowych pracownicy

Instytucji powinni przestrzegać wszelkich zasad, dotyczących unikania i zgłaszania konfliktów interesów, przyjmowania prezentów oraz tajemnicy służbowej.

- 3) Zalecane jest, aby pracownicy Instytucji kontaktowali się z wnioskodawcami /beneficjentami projektów drogą urzędową, unikając przekazywania informacji ustnie.

7. Postanowienia końcowe

- 1) Zadaniem kierowników Instytucji jest dopilnowanie, aby pracownicy Instytucji, w tym nowo zatrudniani, byli pouczani o zasadach opisanych w niniejszym dokumencie. Należy prowadzić odpowiednią dokumentację takich pouczeń.
- 2) Kierownicy Instytucji oraz pozostali przełożeni są zobowiązani do zapobiegania, wedle możliwości, jakimkolwiek naruszeniom zasad opisanych w niniejszym dokumencie poprzez stosowanie:
 - a) odpowiednich środków organizacyjnych, w szczególności przez spełnienie zasady rozdziału kluczowych funkcji, tj. wyboru projektów do dofinansowania, wypłacania środków beneficjentom, kontroli realizacji projektów oraz certyfikacji wydatków do KE,
 - b) instrumentów z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi (np. opisy stanowisk pracy, zakresy czynności, zasada „dwóch par oczu”, system ocen okresowych, analiza potrzeb szkoleniowych, niezapowiedziane kontrole).

Załącznik nr 3

Instrukcja Korzystania z narzędzia oceny ryzyk

1. INSTRUKCJA KORZYSTANIA Z NARZĘDZIA OCENY RYZYK

Narzędzie obejmuje cztery kluczowe procesy w ramach czterech sekcji:

- wybór wnioskodawców (arkusz nr 1 w arkuszu kalkulacyjnym),
- realizacja projektów przez beneficjentów, ze szczególnym uwzględnieniem zamówień publicznych i kosztów pracy (arkusz nr 2),
- poświadczanie kosztów przez IZ oraz płatności (arkusz nr 3),
- zamówienia dokonywane przez IZ / IP (arkusz nr 4).

Każdą z powyższych czterech sekcji obejmujących konkretne rodzaje ryzyk, ponumerowanych np. SR1, SR2 itp. poprzedza arkusz tytułowy z wyszczególnieniem wszystkich rodzajów ryzyk związanych z daną sekcją.

Uwaga: komórki oznaczone kolorem żółtym wypełnia Zespół ds. oceny ryzyk

1.1. OPIS RYZYK

W celu pomocy Zespołowi, w narzędziu zdefiniowano pewną liczbę rodzajów ryzyk, które ujęto w załączniku nr 1 do Zasad. Te uprzednio zdefiniowane rodzaje ryzyk powinny być dostępne Zespołowi, ale w razie wskazania innych rodzajów ryzyk, można dodać nowe wiersze.

Pełny opis ryzyk można znaleźć na arkuszu tytułowym (odnośnie sekcji 2 i 4) lub w ramach konkretnych rodzajów ryzyk (sekcje 1 i 3).

Nagłówek kolumny	Wytyczne/Objaśnienie
Nr referencyjny ryzyka	Niepowtarzalny nr referencyjny ryzyka. Litery odnoszą się do sekcji, w których ryzyko zostało zidentyfikowane (SR = wybór beneficjentów, IR = realizacja i monitorowanie, CR = zatwierdzanie i płatność oraz PR = zamówienia udzielane przez IZ/IP), a cyfry to sekwencyjny nr identyfikacyjny.
Nazwa ryzyka	Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyk.
Opis ryzyka	Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyk.
Podmioty, z którymi wiąże się ryzyko (kogo dane ryzyko dotyczy)	Szczegółowe informacje nt. organów, w których znajdują się osoby lub podmioty uwikłane w nadużycia, np. instytucja zarządzająca, organy realizujące, instytucja poświadczająca, beneficjenci, osoby trzecie. Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyk.

Czy ryzyko ma charakter wewnętrzny (w obrębie IZ/IP), zewnętrzny, czy też jest wynikiem zmywy?	Szczegółowe informacje o tym, czy nadużycie ma charakter wewnętrzny (tylko w ramach IZ/IP), zewnętrzny (tylko w ramach zewnętrznych organów w stosunku do IZ/IP) lub czy jest wynikiem zmywy (w którą zaangażowanych jest kilka podmiotów). Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych rodzajów ryzyk.
---	---

2. PIĘĆ KLUCZOWYCH KROKÓW SAMOOCENY

2.1. Ryzyko całkowite (brutto)

Ryzyko całkowite odnosi się do poziomu ryzyka **przed wzięciem pod uwagę planowanych lub istniejących** mechanizmów kontroli. Kwantyfikacja ryzyka zazwyczaj składa się z połączenia „**prawdopodobieństwa**” ryzyka - możliwości wystąpienia danego zdarzenia - oraz „**wpływu**” ryzyka - konsekwencji wydarzenia pod względem finansowym i pozafinansowym. Aby zapewnić spójność oceny, podczas ustalania prawdopodobieństwa należy określić **horyzont czasowy**, który w tym przypadku jest równy siedmioletniemu okresowi programowania.

Nagłówek kolumny	Objaśnienie		
Wpływ (skutki) ryzyka (BRUTTO)	Zespół ds. oceny ryzyk powinien wybrać z rozwijanego menu wpływ ryzyka od 1 do 4 w oparciu o spodziewane wpływ ryzyka w razie jego wystąpienia. Czynność wykonuje się zgodnie z następującymi kryteriami:		
		Reputacja	Wpływ na cele
	1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów
	2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano
	3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione
	4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych, np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Zagrożona realizacja celu strategicznego

Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka (BRUTTO)	<p>Zespół ds. oceny ryzyk powinien wybrać z rozwijanego menu prawdopodobieństwo ryzyka od 1 do 4, w oparciu o spodziewane prawdopodobieństwo jego wystąpienia w siedmioletnim okresie programowania. Czynność wykonuje się zgodnie z następującymi kryteriami:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Praktycznie nigdy nie występuje, 2 Rzadko występuje, 3 Czasami występuje, 4 Często występuje.
Łączny wynik ryzyka (BRUTTO)	<p>Komórka wyliczana automatycznie na podstawie danych wejściowych z pozycji Wpływ ryzyka i Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka. Podlega ocenie zgodnie z wynikiem całkowitym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1 - 3 Dopuszczalne (zielony), – 4 - 6 Znaczne (pomarańczowy), – 8 - 16 Krytyczne (czerwony).

2.2. Bieżące kontrole ograniczające ryzyko

W narzędziu zdefiniowano określoną liczbę mechanizmów kontroli prewencyjnej. Zespół ds. oceny ryzyk może dodać nowe wiersze, jeśli istnieją inne mechanizmy zapobiegające wystąpieniu danego ryzyka. **Czasami także mechanizm kontroli przypisany do pewnego ryzyka znajduje zastosowanie do innych rodzajów ryzyk - w takim przypadku mechanizmy mogą być kilkukrotnie powtórzone. Zadanie to można ułatwić poprzez utworzenie prostego odsyłacza do bieżących mechanizmów kontroli opisanych lub wymienionych w np. opisie systemu zarządzania i kontroli, procedurach biznesowych lub instrukcjach.**

Nagłówek kolumny	Objaśnienie
Nr referencyjny mechanizmu kontroli	<p>Niepowtarzalny nr referencyjny mechanizmu kontroli. Liczby zostały sekwencyjnie przypisane do każdego rodzaju ryzyka, np. mechanizmy kontroli dla ryzyka SR1 zaczynają się od SC 1.1, a mechanizmy dla ryzyka IR2 – od IC 2.1.</p> <p>Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych mechanizmów kontroli.</p>
Opis mechanizmu kontroli	<p>Komórkę należy wypełnić wyłącznie dla nowo dodanych mechanizmów kontroli.</p>
Czy działanie mechanizmu jest dokumentowane?	<p>Zespół ds. oceny ryzyk powinien wybrać w menu rozwijanym "Tak" lub "Nie" w kwestii dokumentowania działania mechanizmu kontroli. Na przykład dowód zatwierdzenia jest dokumentowany za pomocą podpisu, czyniąc mechanizm widocznym.</p>
Czy mechanizm jest regularnie testowany?	<p>Zespół ds. oceny ryzyk powinien wybrać w menu rozwijanym "Tak" lub "Nie" w kwestii testowania działania mechanizmu kontroli. Testowanie odbywa się w ramach, np. wewnętrznego lub zewnętrznego audytu, lub innego systemu monitorującego.</p>

Stopień pewności o efektywności mechanizmu kontroli.	W oparciu o odpowiedzi na poprzednie pytania, Zespół ds. oceny ryzyk powinien określić swój stopień pewności o efektywności mechanizmu w zakresie zmniejszania danego ryzyka (efektywność wysoka, średnia, niska). Jeśli mechanizm kontroli jest nieudokumentowany lub nie przetestowany, wtedy poziom pewności będzie niski. Z drugiej strony, jeśli mechanizm jest nieudokumentowany, wtedy jego przetestowanie także będzie niemożliwe.
Oddziaływanie połączonych mechanizmów kontroli na WPŁYW ryzyka, z uwzględnieniem poziomu pewności.	Zespół ds. oceny ryzyk powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 wskazując, na ile jego zdaniem, zastosowane mechanizmy kontrolne ograniczyły możliwość wystąpienia ryzyka. Mechanizmy kontroli wykrywające nadużycia finansowe zmniejszają wpływ nadużyć poprzez ukazanie, że mechanizmy kontroli wewnętrznej działają.
Oddziaływanie połączonych mechanizmów kontroli na PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA ryzyka, z uwzględnieniem poziomu pewności.	Zespół ds. oceny ryzyk powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 wskazując, na ile jego zdaniem, zastosowane mechanizmy kontrolne ograniczyły prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka. Mechanizmy kontroli wykrywające nadużycia tylko pośrednio zmniejszają prawdopodobieństwo wystąpienia nadużycia.

2.3. Ryzyko rezydualne (netto)

Ryzyko rezydualne odnosi się do poziomu ryzyka **po wzięciu pod uwagę** oddziaływania wszelkich **istniejących** mechanizmów kontroli i ich efektywności, tj. do sytuacji bieżącej.

Nagłówek kolumny	Objaśnienie															
Wpływ (skutki) ryzyka (NETTO)	<p>Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich istniejących mechanizmów kontroli od wpływu ryzyka BRUTTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna:</p> <table><tr><td></td><td>Reputacja</td><td>Wpływ na cele</td></tr><tr><td>1</td><td>Ograniczony wpływ</td><td>Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów</td></tr><tr><td>2</td><td>Mały wpływ</td><td>Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano</td></tr><tr><td>3</td><td>Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów</td><td>Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione</td></tr><tr><td>4</td><td>Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych, np. parlamentu lub nieprzychylność mediów</td><td>Zagrożona realizacja celu strategicznego</td></tr></table>		Reputacja	Wpływ na cele	1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów	2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano	3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione	4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych, np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Zagrożona realizacja celu strategicznego
	Reputacja	Wpływ na cele														
1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów														
2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano														
3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione														
4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych, np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Zagrożona realizacja celu strategicznego														

Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka (NETTO)	<p>Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich istniejących mechanizmów kontroli od prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka BRUTTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Praktycznie nigdy nie występuje, 2 Rzadko występuje, 3 Czasami występuje, 4 Często występuje.
Łączny wynik ryzyka (NETTO)	<p>Komórka wyliczana automatycznie na podstawie wartości z pozycji Wpływ ryzyka i Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka. Podlega ocenie zgodnie z wynikiem całkowitym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1 - 3 Dopuszczalne (zielony), – 4 - 6 Znaczne (pomarańczowy), – 8 - 16 Krytyczne (czerwony).

2.4. Plan działania ukierunkowany na wdrożenie skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć

Nagłówek kolumny	Objaśnienie
Zaplanowane, dodatkowe mechanizmy kontroli	Pełny opis zaplanowanych/funkcjonujących mechanizmów kontroli i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć.
Osoba odpowiedzialna	Należy wskazać osoby odpowiedzialne (lub funkcję) w zakresie zaplanowanych mechanizmów kontroli. Osoby te powinny wyrazić zgodę na wzięcie odpowiedzialności za mechanizm, a także jego wdrożenie i skuteczne funkcjonowanie.
Termin wdrożenia	Należy określić termin wdrożenia nowego mechanizmu kontroli. Osoba odpowiedzialna powinna zgodzić się na ten termin. Jest ona odpowiedzialna za wprowadzenie nowego mechanizmu w wyznaczonym terminie.
Oddziaływanie zaplanowanych, dodatkowych mechanizmów kontroli na WPŁYW ryzyka	Zespół ds. oceny ryzyk powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 wskazując na ile jego zdaniem zaplanowane mechanizmy kontroli ograniczają wpływ ryzyka.
Oddziaływanie zaplanowanych, dodatkowych mechanizmów kontroli na prawdopodobieństwo WYSTĄPIENIA ryzyka.	Zespół ds. oceny ryzyk powinien wybrać w menu rozwijanym wynik od -1 do -4 wskazując na ile jego zdaniem zaplanowane mechanizmy kontroli ograniczają prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka.

2.5. Ryzyko docelowe

Ryzyko docelowe odnosi się do poziomu ryzyka **po wzięciu pod uwagę** oddziaływania wszelkich **istniejących i zaplanowanych** mechanizmów kontroli.

Nagłówek kolumny	Objaśnienie															
Wpływ (skutki) ryzyka (DOCELOWEGO)	<p>Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich zaplanowanych mechanizmów kontroli od wpływu ryzyka NETTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna:</p> <table><tr><td></td><td>Reputacja</td><td>Wpływ na cele</td></tr><tr><td>1</td><td>Ograniczony wpływ</td><td>Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów</td></tr><tr><td>2</td><td>Mały wpływ</td><td>Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano</td></tr><tr><td>3</td><td>Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów</td><td>Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione</td></tr><tr><td>4</td><td>Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych, np. parlamentu lub nieprzychylność mediów</td><td>Cel strategiczny zagrożony</td></tr></table>		Reputacja	Wpływ na cele	1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów	2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano	3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione	4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych, np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Cel strategiczny zagrożony
	Reputacja	Wpływ na cele														
1	Ograniczony wpływ	Dodatkowa praca skutkująca opóźnieniem innych procesów														
2	Mały wpływ	Osiągnięcie celów operacyjnych później niż zakładano														
3	Znaczny wpływ, np. ze względu na bardzo poważny charakter nadużycia lub zaangażowania kilku beneficjentów	Osiągnięcie celów operacyjnych zagrożone lub opóźnione														
4	Formalne zapytanie ze strony podmiotów zainteresowanych, np. parlamentu lub nieprzychylność mediów	Cel strategiczny zagrożony														
Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka (DOCELOWEGO)	<p>Komórka ta będzie automatycznie wyliczana poprzez odjęcie oddziaływania wszystkich istniejących mechanizmów kontroli od prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka BRUTTO. Wynik powinien zostać omówiony względem następujących kryteriów w celu potwierdzenia, że ocena jest w dalszym ciągu zasadna:</p> <ul style="list-style-type: none">1 Praktycznie nigdy nie występuje,2 Rzadko występuje,3 Czasami występuje,4 Często występuje.															
Łączny wynik ryzyka (DOCELOWEGO)	<p>Komórka wyliczana automatycznie na podstawie danych wejściowych w pozycji Wpływ ryzyka i Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka. Podlega ocenie zgodnie z wynikiem całkowitym:</p> <ul style="list-style-type: none">– 1 - 3 Dopuszczalny (zielony),– 4 - 6 Znaczne (pomarańczowy),– 8 - 16 Krytyczne (czerwony).															